

La „Via da Damal“

Resumaziun dal cumenzament enfin l'october 2019 www.der-Malser-Weg.com

Onns a la lunga ans avain nus dà fadia da proteger l'ambient e la sanadad da la populaziun en la regiun da la Pastgira da Damal e da promover ina coesistenza paschaivla da tut las manieras da cultivaziun agrara. Tut las stentas èn sa mussadas sco nuneffizientas, perquai ch'ils manaschis da pumicultura dovran lur pesticides senza resguard, e quai en ina regiun agrara che è structurada fitg pitschna e nua che sufla il Vent Sura constantamain. Per quai vegn furmà l'onn 2013 en la biblioteca da Damal in **"Comité da promoturs per ina vischnanca da Damal senza pesticides"**: 47 vischins èn preschents persunalmain, 25 ulteriurs vischins deponan plenipotenzas.

En quest "Comité da promoturs da la Via da Damal", in "moviment social", èn represchentadas tut las vegliadetgnas sco er tut las gruppas professiunalas dal pur da latg, pur da muvel e pur da granezza fin al professor d'universidad. Las gruppas che sustegnan explicitamain quest moviment èn: *Hollawint, Adam&Epfl, Bioland/Demeter, Biobauern der Gemeinde Mals, Naturfreunde Obervinschgau, Umweltschutzgruppe Vinschgau, Kornkammer* e „*Ärzte/Apotheker/Tierärzte/Biologen des Manifestes von 2013*“. Sco pledader dal Comité da promoturs vegn elegì Hans Perting, apotecher a Damal.

"Moviments socials èn acziuns collectivs per svegliar l'attenziun da la gronda massa da la populaziun. Els sensibiliseschan, infurmeschan e mobiliseschan vischinas e vischins savens sur onns e decennis per intimar elitas pussantas e l'entira societad da curreger in problem social u ina situaziun insupportabla e da restabilir valurs socialas fundamentalas."

"Moviments socials pon damai vegnir encletgs sco instruments da burgaisas e burgais per furmar activamain midadas socialas. Els naschan, sche valurs socialas fundamentalas èn periclitadas, sche vias democraticas da cundecisiun èn bloccadas e sche elitas pussantas na vulan betg sa retrair da lur posiziuns ed uffizis."

Bill Moyer (2001, USA) e Carolin Holtkamp (2019, D)

Las maximas dal project sanitar, politic, social, etic ed ecologic da la "Via da Damal" èn:

- mantegnair e rinforzar la sanadad da tuts
- in svilup san e, en l'interess dal bainstar general, l'integrasiun da tut ils secturs economics en il project, cun metter pais spezial sin il rinforzament da l'economia circulara locala
- midar sin in'agricultura ecologica – cun in termin d'adaptaziun da circa 10 onns – sfurzada tras differents stimul economic, socials, etics e cultural

- "commerzialisaziun" da l'ecologia er sco caratteristica da qualitat (p.ex. cun ina marca "Vnuost Sura"), perquai che in turissem san, ecologic e persistent vegn ad esser er in impurtant motor economic per l'agricultura, la mastergnanza ed il commerzi
- in ulteriur rinforzament da l'identitad da la populaziun locala cun il project sanitar, politic, social etic ed ecologic, e cun quai
- l'emprova da midar e da rinforzar la maniera dal pensar e da sa cumportar da la populaziun en direcziun d'ina mentalitad conscienta da l'ambient, sociala ed etica.

La "Via da Damal" di: Mintg'uman ha influenza sin la creaziun. Da quai sa sto el vegnir conscient e viver ed agir cun responsablidad, uschia che la proxima generaziun ha anc basas da viver ed in avegnir degn da viver.

Plans per l'avegnir èn organigrams per l'avegnir. L'avegnir sto damai adina vegnir elavurà. Perquai lavura nossa grupp da project avertamain e transparentamain per in territori da la vischnanca da Damal senza pesticides. I na sa tracta betg d'ina confruntaziun politica, mabain dal svilup d'ina alternativa sociala, ecologica e da la politica da sanadad, cun in termin d'adaptaziun d'in pèr onns.

Sco ils bains culturals vegnan er ils bains da la cuntrada e ses products vi pli ferm en l'interess dal public ed èn chaussas d'interess general e da lur mantegniment.

Quest "program per l'avegnir" sa tenscha da l'economia solidara fin al svilup da software, da l'agricultura permanenta a la cultura permanenta, ina cultura che promova la vita en il senn vast.

La finamira èn las plivalurs ed ils certificats da plivalur per in territori da la vischnanca da Damal senza pesticides

Suveranità alimentare (food sovereignty) è il dretg da la populaziun da decider sezza davart ses nutriment e sia agricultura. Suveranità alimentare metta ils umans che produceschan, distribueschan e consumeschan mangiativas en il center dals systems da nutriment, e betg ils interess dals martgads e dals concerns multinaziunals.

Decleraziun dal Forum mundial per Suveranità alimentare, Mali, favrer 2007

Il Comité dals promoturs organisescha fin a la votaziun dal pievel l'avust 2014 passa 20 inscunters, nua che experts infurmeschan scientificamain davart pesticides e lur privlusadad, nua che dentant il Comité da promoturs preschenta er las maximas da ses project economic, social, etic ed ecologic "La Via da Damal" per la vischnanca da Damal.

L'administraziun da Damal publitgescha in carnet da votar, nua che aderents ed adversaris pon preschentar lur arguments pro e contra en parts egualas. Cunter tut ils adversaris e cundiziuns disfavuraivlas po il president communal finalmain fixar il termin da votaziun. Ins po vuschar dals 22 d'avust enfin ils 5 da settember 2014.

Ils 5 da settember 2014 vers las 19.00 h vegn communitgà il resultat:

participaziun a la votaziun: 69,22% da las personas cun dretg da vuschar.

Rresultat:

- **75,68%**   **GEA per ina vischnanca senza pesticides**
- 24,32%   Na e vuschs nunvalaivlas

I dovrà lura anc las elecziuns da la suprastanza communal dal matg 2015 per satisfar tant enavant a la voluntad dals votants. Tar quellas elecziuns vegn il president communal Ulrich Veith reelegì cun 72 % da las vuschs, e sia gruppaziun, che avant aveva empermess da metter en pratica la votaziun dal pievel impegnativa, survegn ina maioritad da 2/3 en la suprastanza communal. Ils 16 da fanadur 2015 segua la sesida decisiva da la suprastanza a Damal: Cun ina maioritad da $\frac{3}{4}$ (= 14 GEA, 3 abstenziuns, 1 Na; correspunda a 78%) vegn acceptà il nov reglament da la vischnanca en il senn da la votaziun dal pievel dal settember 2014.

Ils 29 da mars 2016 introducescha la suprastanza communal da Damal unanimamain (v. d. 12 : 0 – dudesch cunter nulla) las novas disposiziuns executivas per il scumond da pesticides.

Il moviment social "La Via da Damal" cundivida las visiuns dals moviments da bio, ultra da quai pretenda el dentant er il dretg sin cundecisiun democratica vi da la concepziun dal sistem agrar e da nutriment ed in svilup regional suveran.

Carolin Holtkamp, da: „Der Malser Weg - Leitfaden zur öffentlichen Führung“

Nua stat la „Via da Damal“ 2019?

Culturalmain: Ils differents exponents da la "Via da Damal" organischeschan regularmain occurrenz, furmaziuns, exposiziuns, preschentaziuns da films, workshops etc. davart tematicas differentas. Infurmaziuns che vegnan actualisadas mintga di pon ins retrair dal blog

→ www.der-Malser-Weg.com. En pli trametta la "Via da Damal" mintg' emna in circular cun ina recapitulaziun ed ina prospectiva. La registraziun en la glista dals mails è gratuita.

Scientificamain: La "Via da Damal" stat en contact cun bleras universitads, centers da perscrutaziun e scenziads **independents**, vair blog.

Economicamain: La cooperativa sociala "vinterra" e la **Cooperativa da burgais Vnuost Sura BGO "da"** lavuran constantamain ed arrivan planet en la zona da gudogn. La BGO ha entant ca. 120 commembers e da quai ca. 50 manaschis. La BGO contribuescha ad in svilup ecologicamain ed economicamain persistent dal Vnuost Sura.

Politicamain. Sin il *nivel communal*: Il president communal Ulrich Veith e sia gruppaziun stattan vinavant suenter la "Via da Damal". Sin il *nivel da la provinza*: Ils "Verds", il "Team Köllensperger" ed il "Movimento Cinque Stelle" sustegnan la "Via da Damal". Sin *nivel naziunal ed internaziunal*: Numerusas organisaziuns da la societad civila naziunalas (p.ex. Legambiente) ed internaziunalas (p.ex. Vandana Shivas "Navdanja", organisaziun per multifariadad biologica ed culturala) sustegnan la "Via da Damal".

Giuridicamain:

- La dumonda davart la cumpetenzza communal en dumondas da la sanadad, e surtut sin il champ da la protecziun da las plantas, è ina dumonda centrala en tut las cuntraversas giuridicas anc pendentas.
- La **situaziun processuala** sa mussa l'onn 2019 sco segua:
  - Per l'ina vai tar ils tribunals ordinaris per la legitimitad da la votaziun dal pievel da l'onn 2014. La vischnanca da Damal ha appellà al tribunal superiur da Balsaun cunter la decisiun a disfavur da la vischnanca da Damal tras il tribunal ordinario oda Balsaun l'onn 2016. Suentar il barat d'in derschader vegn la chaussa tractada da nov il november 2019.
  - Parallel ed independent da quai s'occupa la giurisdicziun administrativa per l'otra cun la legitimitad da la "*Disposiziun executiva davart il diever da pesticides sin il territori da la vischnanca*" che la vischnanca da Damal ha relaschà il mars 2016. La Dretgira administrativa da Balsaun refusa l'emprim ils 7 da zercladur 2017 il recurs dals planschiders cunter il reglament da distanzas per pesticides da la vischnanca da Damal, suspenda dentant il zercladur 2018 "per entant" l'effect ed il diever da quest reglament enfin ad ina decisiun en la chaussa principala. Questa decisiun en la chaussa principala vegn prendida lura pir ils 9 d'october 2019, malavita a disfavur da la vischnanca da Damal. En noss egls è quai ina sentenza cun blers sbagls, perquai che quai vegn a vegnir ad ina appellaziun davant il Cussegl da stadi a Roma (stadi 16.10.2019)
  - La **secziun giudiziala da la Curt dal quint da Balsaun** declera cun sentenza dals 14 da mars 2019 l'admissiun a la votaziun dal pievel tras il president communal per **legitim** ed al declera per nunculpant en tut las accusas in merit.

Nus stattan damai vinavant en l'egl d'in ciclon giuridic, perquai che las lobis bain enconuschentas e lur exponents politics cumbattan la "Via da Damal" anc adina e cun tut ils meds e sin tut ils nivels.

**„La meglra protecziun dal clima è la protecziun da las spezias.
E protecziun da las spezias vul dir agricultura ecologica senza pesticides.“**

Vandana Shiva

Purtadra dal Premi da Nobel alternativ, ils 11 d'avrigl 2019 a Damal

Conto per donaziuns a la "Via da Damal" pled-clav „Malsertweg“
sin il num da Fragner-Unterpertinger Johannes
Südtiroler Sparkasse, Filiale N°27, Mals (BZ)
IBAN IT96 S060 4558 5400 0000 5002 537 --- BIC CRBZIT2B027

